

УДК 342.5 : 342.384.052

*Р. С. Мартинюк**кандидат політичних наук,**доцент кафедри теорії та історії держави і права**(Національний університет "Острозька академія")*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ ЯК ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Парламентаризм як форма правління та альтернативи вибору форми правління в Україні

У спеціальній літературі з конституційного права поняття "парламентаризм" використовується не лише для позначення однойменного інституту відповідної галузі права, але й у значенні окремих типів республіканської форми правління. Як форму організації державної влади парламентаризм характеризує провідне положення представницького органу в системі вищих органів держави, наявність парламентського способу формування уряду, а також конституційно визначених засобів контролю парламенту за вищим органом виконавчої влади і, як наслідок, можливість парламенту достроково припинити повноваження уряду. У контексті сказаного важливо відмітити одну з найсуттєвіших рис парламентаризму як форми правління – він існує лише тоді, коли склад уряду є похідним від волевиявлення парламентської більшості і залишається незмінним доти, доки відповідає потребам цієї більшості [1]. Тут існування парламентської більшості є умовою існування уряду, утвореного цією більшістю. Як тільки в парламенті зникла партійна

коаліція, що утворила парламентську більшість і на її основі сформувала уряд, попередньо схваливши програму його діяльності, уряд, що втратив підтримку парламенту, стає нелегітимним. Він уже не може діяти, керуючись програмою політичної сили, яка втратила більшість місць у парламенті. За такої ситуації уряд звичайно отримує вотум недовіри і йде у відставку.

Водночас і уряд в умовах парламентаризму впливає на орган законодавчої влади за допомогою приналежного йому права законодавчої ініціативи, якому надається пріоритет; бере активну участь у законодавчому процесі на всіх його етапах і здійснює визначальний вплив на порядок проходження в парламенті законопроектів та голосування за ними.

Таким чином, парламентаризм як форма правління в якості обов'язкової передумови передбачає наявність механізму тісної і конструктивної взаємодії парламенту й уряду, відсутність такого механізму засвідчує нежиттєздатність парламентаризму і в ситуації серйозної політичної кризи стає найважливішою причиною його нелегітимності. Тому важливим критерієм реальності парламентаризму є стабільність і ефективність організації виконавчої влади, а також тісний функціональний зв'язок між парламентом і утвореним ним урядом. Більше того, в умовах парламентаризму конструктивна взаємодія парламенту й уряду є принциповим питанням досягнення стабільності і легітимності влади взагалі. Об'єктивно, що конституційне реформування як засіб подолання кризи парламентаризму звичайно має наслідком встановлення більш централізованої моделі організації влади, у якій можливості представницького органу щодо утворення й контролю за діяльністю уряду обмежуються на користь глави держави. Цілком наглядною ілюстрацією

згаданої закономірності стала історія занепаду Четвертої Республіки та появи Конституції 1958 р. у Франції.

У спеціальній літературі парламентаризм як форма правління описується у його класичній і раціоналізованій формі. Класичному парламентаризму відповідає класична парламентарна республіка, раціоналізованому – організація державної влади у змішаній республіці.

Будь-який різновид парламентаризму знаходить легітимацію через відповідність програмних засад партії (блоку партій), що утворює (утворюють) більшість у представницькому органі, змісту й результатам урядової політики. Спрощено схему цієї легітимації можна зобразити наступним чином. Виборці віддають голоси за політичну силу (блок політичних сил), яка (які), отримавши за результатами виборів більшість мандатів у парламенті, формує (формують) уряд. Склад і програма діяльності уряду є більшою чи меншою мірою (у залежності від різновиду парламентаризму) відображенням складу й політичної платформи парламентської більшості. Уряд, фактично, реалізує курс, не лише схвалений партійною парламентською більшістю, але й такий, який є засобом реалізації в державній політиці передвиборчої платформи тієї політичної сили (сил), що отримала перемогу на виборах. Ідеологічна платформа правлячої політичної сили (сил), відповідно, виражає інтереси тієї частини суспільства, що підтримала цю політичну силу (сили) на виборах. Відповідність результатів урядової політики очікуванням виборців і є ключовою умовою легітимації парламентаризму як форми правління. Вибори ж тут виступають головним інструментом відповідальності партій, кажучи спрощено, за стан справ у державі, спричинений політикою уряду: виборці винагороджують успішну політику правлячої політичної сили

(сил), знову підтримавши її в ході голосування, чи, навпаки, відмовивши їй у підтримці у випадку неуспішності цієї політики.

Таким чином, в умовах парламентаризму як форми правління та притаманного їй парламентського способу формування уряду сформований парламентською більшістю вищий виконавчий орган повинен спиратися на реальний баланс політичних сил у суспільстві. Вираженням цього балансу є стала фракційна структура представницького органу. Така сталість партійного складу парламентської більшості й похідного від неї уряду виступає однією з найважливіших інституційних умов легітимації усіх республік із парламентарною та змішаною формами правління. Об'єктивно, що відсторонення представницького органу від участі у формуванні вищого органу виконавчої влади та можливості визначати зміст урядової політики принципово унеможлиблює легітимацію парламентаризму.

Для Української держави як у перше десятиліття її незалежності так і донині альтернативи вибору форми правління залишаються досить обмеженими: для будь-якої посттоталітарної держави зі слабо розвиненим громадянським суспільством й недемократичними тенденціями політичного розвитку найбільш прийнятною формою правління є раціоналізований парламентаризм, тобто змішана республіка.

За всієї теоретичної привабливості парламентарної республіки – потенційно найбільш демократичної форми правління, наявний досвід функціонування відповідних республік у європейських країнах засвідчує, що класичний парламентаризм – це "привілей" для країн із розвиненим, політично структурованим громадянським суспільством, численним середнім класом і розвиненою партійною системою. За відсутності згаданих умов парламентарні республіки демонструють нежиттєздатність і, як свідчить політична практика, у ситуації системної кризи звичайно

трансформуються в напрямку утвердження президенталізму [2]. Не дивно, що Четверта Французька Республіка, де існувала неадекватна класичному парламентаризму партійна система, стала класичною парламентарною республікою і водночас, – класичним прикладом для аналізу недоліків парламентарної форми правління [3].

Водночас, президентська форма правління в умовах нерозвиненої партійної системи – одна з найневдаліших конструкцій влади, як з огляду на відсутність ефективних інструментів контролю громадянського суспільства за владою, так і з огляду на її неспроможність бути відповідальною, проводити конструктивну, цілісну й послідовну політику, яка б відображала реальні суспільні інтереси. Адже малоконтрольована одноосібна влада глави держави як гарантія демократії – це виключення із правила. А правило полягає в тому, що така влада звичайно авторитарна.

Узагальнюючи вищесказане, слід вважати, що в умовах вітчизняних політичних реалій, які є не більше ніж вираженням загальної закономірності розвитку пострадянських політичних систем, потенційні переваги парламентарної чи президентської республік найбільшою мірою виявляться перед загрозою бути нівельованими [4].

Відтак, усунення суперечностей та недоліків існуючої моделі організації влади повинно здійснюватися в контексті утвердження саме змішаної форми правління. Головна перевага змішаної форми правління над класичними моделями полягає у її меншій вразливості з боку такого принципового дестабілізуючого чинника як слабкість парламентаризму [5], що є, по суті, неминучою рисою всіх перехідних суспільств. У змішаній республіці слабкість парламентаризму не призводить до таких загрозливих наслідків як у парламентарній та президентській формах правління – до неможливості утворення стабільного й ефективного коаліційного уряду

(парламентарна республіка) та неспроможності представницького органу стримувати дії президента (президентська республіка).

Уявляється, що змішана республіка залишатиметься для України безальтернативною формою правління як у найближчому так і віддаленому майбутньому. Ця теза, однак, може бути доповнена одним застереженням. Аналіз республіканських форм правління, підтверджений державно-політичною практикою, засвідчує, що в умовах високого рівня розвитку партійної системи питання про конкретний варіант обраної форми правління набуває непринципового значення. Ми констатуємо той факт, що президентська республіка у Сполучених Штатах Америки, парламентарна форма правління в сучасній Німеччині чи змішана республіка у П'ятій Французькій Республіці демонструють високі (краще сказати зразкові) функціональні характеристики. Водночас, – в умовах нерозвиненої партійної системи будь-яка форма правління "приречена" демонструвати свої потенційні дефекти. По суті, стан розвитку партійної системи країни та особливості правової і політичної культури її суспільства – визначальні чинники, з урахуванням яких повинна конструюватися конкретна національна форма правління.

Об'єктивно, що контури змішаної республіки в Україні виписуватимуться в ході перебігу реального політичного процесу, а її розвиток значною мірою залежатиме від суб'єктивних характеристик головних учасників цього процесу. Якщо конструкція змішаної республіки в Україні забезпечуватиме достатньо збалансовану систему стримувань і противаг, то така форма правління набуде характеристик "змінної", "перемінної" в межах конституційно встановлених параметрів, а її зміст визначатиметься фактичною розстановкою партійно-політичних сил у владних структурах і наслідками їх взаємодії. Водночас (і в цьому – чи не

найбільша її вада), змішана форма правління в Україні зможе довести свою життєздатність лише завдяки досягненню достатньо ефективної взаємодії між партіями (та їх блоками), що утворюватимуть більшість у представницькому органі, а відповідно, досягненню узгодженої взаємодії представників партій на посадах міністрів між собою й Уряду в цілому з більшістю в Парламенті.

За будь-яких умов процес визначення сталих параметрів змішаної республіки в Україні буде довготривалим; його зміст і динаміка безпосередньо залежатимуть від таких ключових факторів як політична структурованість громадянського суспільства, чисельність середнього прошарку, а відтак, появи розвиненої партійної системи з декількома (чим менше тим краще) сильними центристськими партіями і, безумовно, зростання політико-правової культури українського суспільства. Об'єктивно, що в ситуації збереження неструктурованості Парламенту, відсутності великих центристських партій, нездатності парламентської більшості до утворення стабільного й ефективного коаліційного Уряду зберігатимуться і такі похідні від зазначених явища як гіпертрофія інституту президента, атрофія Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади [6] та нівелювання ролі Прем'єра як його керівника тощо.

Конституційно-правові дефекти форми правління в Україні та їх вплив на розвиток парламентаризму

Суттєві перешкоди розвитку парламентаризму в Україні створюють конституційно закріплені особливості вітчизняної форми правління. У розглядуваному нами аспекті однією з найістотніших рис інституціоналізованої Основним Законом України форми правління є

▪ Перспективи розвитку парламентаризму як форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 1(5) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12mrspvu.pdf>.

спосіб формування Уряду, який навіть із суттєвими застереженнями важко назвати парламентським. Ключовим елементом парламентського способу формування уряду є парламентська інвеститура останнього. Парламентська інвеститура уряду передбачає вотум довіри кандидатові на посаду прем'єра і програмі дій нового уряду, чим підтверджується легітимність кабінету і його право розпочати виконання повноважень. Інвеститура переважно відбувається після призначення прем'єра, який представляє в парламенті програму діяльності уряду та його склад і запитує у представницького органу довіру. В умовах парламентаризму застосування парламентської інвеститури уряду фактично є головною гарантією, яка забезпечує дотримання парламентського способу формування вищого виконавчого органу. Зокрема, у змішаній республіці, незалежно від того, якою є участь глави держави у процедурі формування уряду, необхідність парламентської інвеститури останнього примушує президента формувати такий склад кабінету, який може знайти підтримку парламентських фракцій, що утворюють більшість у представницькому органі, тобто уряд, похідний від волевиявлення цієї більшості. Застосування парламентської інвеститури уряду принципово обмежує можливості глави держави визначати склад уряду, а в подальшому – реалізувати через уряд власну політику. Більше того, уряд, сформований із застосуванням парламентської інвеститури, може суттєво обмежувати дії президента засобом відмови контрасигнувати (підписом прем'єр-міністра і (або) профільного міністра) його відповідні акти, що стосуються сфери компетенції вищого органу виконавчої влади. Тим самим – парламентська більшість і сформований на її основі уряд попереджують домінування глави держави над іншими вищими органами державної влади.

Основний Закон України не містить положень про парламентську інвеституру Уряду у її класичному вимірі, а тому не встановлює і безпосереднього взаємозв'язку між фактом несхвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України та його відставкою. Положення Конституції України, про те, що Верховна Рада України здійснює "розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України" (ст. 85, п. 11) залишає нез'ясованим, чи відмова Верховної Ради України в підтримці Програми діяльності Уряду спричиняє собою відставку Кабінету Міністрів України чи ні.

"Розрив" цього типового для парламентаризму взаємозв'язку простежується і в Законі України "Про Кабінет Міністрів України". Закон обмежує участь Верховної Ради України у процедурі формування Уряду наданням згоди на призначення Президентом України визначеної ним кандидатури Прем'єр-міністра України і містить символічні положення, що цілком віддалено нагадують парламентську інвеституру уряду. Закон жодним чином не пов'язує утворення Уряду (чи, принаймні, призначення кандидатури Прем'єра) зі схваленням Програми його діяльності представницьким органом. Більше того, Закон містить положення, яке гласить: "Програма діяльності Кабінету Міністрів України базується на передвиборній програмі Президента України" [7] і тим самим розриває зв'язок між програмними засадами коаліційної угоди, укладеної фракціями парламентської більшості та Програмою діяльності Уряду, зв'язок, який є принциповою характеристикою будь-якого різновиду парламентаризму. За умови, що парламентську більшість утворюватимуть опозиційні Президенту України партійні фракції, цитоване вище положення Закону провокує виникнення й консервування конфлікту між Главою держави та Парламентом на ґрунті ухвалення Програми діяльності Уряду. Розвиток

цього конфлікту загрожує серйозним порушенням розумних строків ухвалення Програми, а теоретично – її несхваленням взагалі.

Попередньо було відмічено таку принципову рису парламентаризму як наявність механізму тісної взаємодії парламенту й уряду та їх солідарну відповідальність за результати спільної державної політики. Відсутність нормативно визначеного механізму взаємодії Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, зокрема, у сфері вироблення та подальшої реалізації спільної програми дій є найважливішою нормативно-інституційною перешкодою розвитку парламентаризму в Україні. Найсуттєвішою проблемою у встановленому Основним Законом України порядку формування Кабінету Міністрів України слід вважати саме фрагментарний характер участі у ньому представницького органу. Ситуація, за якої від участі у формуванні Уряду усувається не лише Парламент у цілому, але й провідні політичні партії, які, здобуваючи більшість депутатських мандатів, залишаються позбавленими можливості безпосередньо через Уряд реалізувати свою програму діяльності, взяти на себе політичну відповідальність за результати урядової політики, фактично руйнує механізм легітимації парламентаризму як форми правління в Україні.

Винятково серйозною проблемою розвитку парламентаризму в Україні слід вважати відсутність законодавчого визначення статусу парламентської опозиції та механізму її взаємодії із парламентською більшістю, що, об'єктивно, провокує маргінальні форми існування інституту парламентської опозиції.

Політичні чинники розвитку парламентаризму в Україні

Утвердження парламентаризму в Україні ускладнюється й суто політичними чинниками, насамперед, станом партійної системи країни. Нерозвиненість інституту політичних партій нівелює дію будь-яких інших сприятливих для розвитку парламентаризму інституційних та нормативних умов, зокрема, таких як сприятлива виборча система, наявність конституційно встановлених механізмів парламентського контролю (за діяльністю Уряду) тощо і допоки залишає неактуальним питання щодо зміни структури українського Парламенту – переходу до бікамералізму.

Роль партійної системи країни у функціонуванні парламентаризму як форми правління наглядно ілюструють слова Стівена Холмса, сказані, щоправда, стосовно партійної системи іншої країни – Росії: "приймаючи до уваги слабкість – якщо не повну відсутність – партійної системи ..., немає жодних шансів, що вибори до парламенту спричинять появу добре дисциплінованої структури, спроможної, у свою чергу, породити сильний уряд, який був би у стані приймати нелегкі рішення, зберігаючи в той же час довіру народу і залишаючись демократично підзвітним. ... До тих пір, доки не з'явиться щось схоже з чітко організованою партійною системою, де всі сторони приймають правила гри, лише певна доля президенціалізму буде здатна поєднати легітимність та ефективність" [8].

Будь-який різновид парламентаризму є "правлінням партій" і може реально функціонувати лише за наявності розвиненої і стабільної партійної системи, відображеної в усталеній партійно-політичній структурі парламенту. Парламентаризм є життєздатною формою правління лише за наявності великих центристських партій, здатних до утворення стабільної парламентської більшості і на її основі – такого ж стабільного й легітимного за результатами своєї діяльності уряду. Між тим, партійна

система сучасної України не передбачає на цьому етапі утвердження реального парламентаризму. Більшість політичних партій в Україні – нечисленні, не мають належної соціальної бази і повноцінно не виконують притаманних їм, як політичним партіям, функцій. За цієї умови перекладання на Парламент надмірних повноважень при його реальній неспроможності здійснення цих повноважень може скомпрометувати саму ідею парламентаризму.

У розвитку української державності простежуються закономірності, які стали загальними для розвитку більшості пострадянських республік євразійського регіону. Усі пострадянські республіки на початковому етапі свого розвитку зіткнулися із завданнями здобуття реального суверенітету й незалежності, зміцнення державності, гарантування національної безпеки, створення ефективної національної економіки, забезпечення соціально-політичної стабільності, соціального і культурного розвитку населення, інтеграції у світове співтовариство або отримання міжнародного визнання в якості його повноправного члена. Вирішення згаданих завдань потребувало концентрованої державної волі, опертої на сильну й організовану виконавчу владу. Концентрація влади в руках глави держави додатково посилювалася частою появою кризових ситуацій у галузі внутрішньої та зовнішньої політики, подолання яких вимагало негайних і рішучих дій із використанням усієї повноти ресурсів державної влади [9]. Це пояснює, чому концентрація влади в руках президента часто мала й цілком позитивний ефект, виконуючи роль інтегруючого і стабілізуючого фактору державно-політичного та соціально-економічного розвитку пострадянських республік і тим самим посилюючи легітимність політичної системи загалом [10, 11]. У посттоталітарних країнах відсутність розвиненого громадянського суспільства та відповідної йому усталеної партійної

▪ Перспективи розвитку парламентаризму як форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 1(5) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12mrspvu.pdf>.

системи і, як наслідок, слабкість інституту парламентаризму є найважливішими причинами, які обумовлюють нереальність спроб запровадження не лише парламентарної республіки, але й будь-якого з наближених до неї різновидів змішаної форми правління. "Вкрай слабкі, а зазвичай і декоративні парламенти, – зазначає О. Зазнаєв – нездатні стати серйозною "противагою" президенту і виконавчій владі, – відмітна риса багатьох пострадянських держав... Парламент не є там повноцінним політичним інститутом, що здійснює контрольні функції стосовно уряду" [12].

У світлі сказаного вище слід оцінювати неоднозначно той факт, що за існуючої форми правління Верховна Рада України не володіє повноваженнями, які б відповідали статусу провідного органу державної влади. Обмеження можливостей представницького органу визначати результати урядової діяльності на користь Глави держави має своє позитивне значення, оскільки Парламент був і в значній мірі залишається неспроможним до виконання ролі центру політичної системи країни. За згаданої ситуації здійснення Президентом України широкого комплексу установчих та контрольних повноважень, які Верховна Рада України не може ефективно виконувати, стає об'єктивною необхідністю. Фактично посилення інституту президента в Україні на нинішньому етапі державотворення дозволяє частково компенсувати слабкість і нерозвиненість вітчизняного парламентаризму. Показовим є і той факт, що встановлена Конституцією України в редакції від 8 грудня 2004 р. парламентарно-президентська форма правління виявила ще більш низький рівень функціональної ефективності й легітимності, аніж та авторитарна організація державної влади, яка спричинила "помаранчеву революцію" і продовжує існувати нині. Ігнорування отриманого досвіду конституційного

реформування і повторення спроби встановити надмірно децентралізовану конструкцію влади (парламентарну чи парламентарно-президентську республіку) може спровокувати появу суспільних настроїв повернення до президентського авторитаризму як єдино життєздатної форми правління.

Слабкість парламентаризму знаходить чітке відображення і в характері вітчизняного інституту парламентської більшості. Не буде перебільшенням стверджувати, що за короткими й нечастими винятками парламентська більшість в Україні – перманентно пропрезидентська. Такою ж пропрезидентською є й існуюча на поточний момент у Верховній Раді України коаліційна більшість "Стабільність і реформи", найважливішою причиною утворення якої стала необхідність законодавчої підтримки політичного курсу Президента України та сформованого ним Уряду. Обставини утворення цієї більшості засвідчили другорядну роль політичних партій України (та їх ідеології) в політичному житті держави на противагу особистісному фактору і вкотре поставили під сумнів спроможність Верховної Ради України відігравати роль провідного органу державно-політичного життя країни.

В Україні парламентаризм стає непотрібним будь-якій політичній силі, ставленик якої контролює посаду Президента. Уявляється очевидним, що будь-яка політична сила, яка розраховує отримати перемогу на президентських виборах, при наявності такої можливості починає орієнтуватися на президентську форму правління як більш консервативну і таку, що сприяє утриманню владних позицій. Її цікавить лише доступ й утримання влади, а не зміна правил її функціонування. Таким чином, будь-яка владарююча сила намагається законсервувати своє положення і робить це засобом ухилю до президенціалізму, а будь-яка опозиція намагається посилити парламентаризм [13], на жаль, допоки вона опозиція.

▪ Перспективи розвитку парламентаризму як форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 1(5) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12mrspvu.pdf>.

Висновки

У процесі корекції вітчизняної форми правління перенесення акцентів в інституціоналізації принципу поділу влади необхідно робити з урахуванням характеристик партійної системи України. Кризовий стан, у якому упродовж багатьох років перебуває вітчизняний парламентаризм, змушує остерігатися переходу як до централізованої конструкції державної влади із малоконтрольованим главою держави, так і до надто децентралізованої форми правління, яка б передбачала явне зміщення акцентів у розподілі повноважень на користь представницького органу.

Слабкість соціального підґрунтя українського парламентаризму не дає підстав сподіватися, що здійснений у ході чергового конституційного реформування перерозподіл повноважень на користь представницького органу спричинить суттєве посилення функціонального ефекту форми правління. Разом із тим, такий перерозподіл необхідний для усунення тих нормативних дефектів вітчизняної форми правління, які безпосередньо сприяли виникненню і розвитку в Україні явища суперпрезидентства. Посилення начал парламентаризму в конструкції вітчизняної форми правління якщо й не викличе появу ефективної виконавчої влади, слугуватиме цілям ефективності парламентського контролю за діяльністю останньої і попереджуватиме надмірну гіпертрофію інституту президента.

Список використаних джерел

1. Дайси Альберт. Основы государственного права Англии. Введение въ изучение англійской конституції / Альберт Дайси. – М.: Типография Т-ва И. Д. Сытина, 1907. – С. 504.

2. Шаповал В. Форма держави в конституційному праві / В. Шаповал // Вісник Конституційного Суду України. – 2003. – № 2. – С. 52.
3. Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід / Р. Павленко. – К.: КМ Академія, 2002. – С. 67.
4. Зуйков А. Институт президентства в России: конституционная модель, современные реалии и перспективы развития // Конституционный вестник. – 2008. – № 1 (19). – С. 173.
5. Крисенко О. Напівпрезидентська форма правління: модель інституційної стабілізації влади для України / О. Крисенко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2008. – № 825. – С. 121.
6. Серьогіна С. Форма правління в Україні: досвід, проблеми, перспективи / С. Серьогіна // Теоретичні та практичні проблеми реалізації Конституції України: Тези доповідей та наукових повідомлень учасників всеукраїнської науково-практичної конференції. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2006. – С. 155.
7. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 07. 10. 2010 р. в ред. від 07. 07. 2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 9. – Ст. 58.
8. Холмс С. Сверхпрезидентство и его проблемы / С. Холмс // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. – 1993. – № 4. – С. 23.
9. Сейлеханов Е. Политическая система Республики Казахстан: опыт развития и перспективы: монография / Е. Сейлеханов. – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2009. – С. 91-92.

10. Александрова З. Разновидности республиканской формы правления (опыт бывших республик СССР) / З. Александрова // Российский юридический журнал. – 2005. – № 3. – С. 50.
11. Арутюнян А. Место президента в системе политико-правовых институтов постсоветских республик / А. Арутюнян // Jurisprudencija. – 2005. – Т. 77 (69). – С. 6.
12. Зазнаев О. Полупрезидентская система: теоретические и прикладные аспекты / О. Зазнаев. – Казань: Казанский государственный университет им. Ульянова-Ленина, 2006. – С. 146.
13. Казин Ф. Конституционная реформа в Украине: от президентской республики к парламентской / Ф. Казин // ПОЛИТЭКС. – 2005. – Выпуск 3. – С. 22.

Мартинюк Р. С.

Перспективи розвитку парламентаризму як форми правління в Україні

У науковій статті автор аналізує перспективи розвитку парламентаризму як форми правління в сучасній Україні, досліджує нормативні дефекти існуючої в Україні форми правління та їх вплив на розвиток парламентаризму. Оцінюються перспективи розвитку парламентаризму з урахуванням характеристик вітчизняної партійної системи

Ключові слова: парламентаризм, форма правління, змішана республіка, основний закон, легітимація, партійна система

Мартынюк Р. С.

Перспективы развития парламентаризма как формы правления в Украине

В научной статье автор анализирует перспективы развития парламентаризма как формы правления в современной Украине, исследует нормативные дефекты существующей в Украине формы правления и их влияние на развитие парламентаризма. Оцениваются перспективы развития парламентаризма как формы правления с учетом характеристик отечественной партийной системы

Ключевые слова: парламентаризм, форма правления, смешанная республика, основной закон, легитимация, партийна система

Martyniuk R. S.

Perspectives of the development of the parliamentarism as a form of government in Ukraine

Author analyzes in the article the future of the development of the parliamentarism as a form of government in present Ukraine. The regulatory defects of the existing form of government of Ukraine and their influence on the development of the parliamentarism are analyzed as well. The future of the development of the parliamentarism is defined considering features of the national party system

Key words: parliamentarism, form of government, mixed republic, basic law, legalization, party system